

HİKÂYESLER

ANTON ÇEHOV

Tercüme: Elif Arslan

Anton Çehov

Hikâyeler

«Elips Kitap»

Çehov A.

Hikâyeler / A. Çehov — «Elips Kitap»,

Sorunlarla dolu bir evde geçen çocukluğundan, oradaki anılarından kaçarken yazın dünyasının çatısı altına saklanır Anton Çehov. Ruhuna kanat geren bu çatıya olan minnetini çok çalışmakla, daima üretmekle ve ufak tefek hatalarda onu terk etmemekle verir. Onun için hikaye yazmak, başlı başına ciddi bir iştir; hikayeler gereksiz olan her şeyden arınmalı ve değerli okurunun karşısına en temiz, en yalın haliyle çıkmalıdır. En mühimi ise yazar; her bir cümlesinde okuruna sözler verdiğini bilerek ilerlemeli ve tüm sözlerine sadık kalmalıdır. Zira yazar, bir hikayenin başında okuruna deniz manzarasını göstermişse ikinci veya üçüncü bölümde onu mutlaka mavi sulara daldırmalıdır. Nihayetinde, "Tutamayacağınız sözler vermek, yanıltır." Anton Çehov'un hikayelerinde okur; bir hafiye edasıyla betimlemelerin arasına karışmalı, orada kaybolsa bile engin sularla bulaşacağı anı beklemelidir. Anton Çehov'un hikayeleri; kara mizahın gölgesinde yetişirken sokaktaki insanın gerçekliği ile okuru elinden tutup aydınlığa çıkarmakta ve tanıdık yüzlerle karşılaştırmaktadır. Elinizde tuttuğunuz kitaptaki her bir hikaye, sokaktaki insanın dertleriyle yoğrulmakta; yaşanan ancak görmezden gelinen hayal kırıklıklarını, yüreklerde açılan boşlukları, yersiz kuşkuların çıkmaz sokaklarını, yüzlerdeki maskelerin kirli artlarını, uçup giden aşk fısıltılarını, insanın yok yere kendisini kaptırdığı korkularını gün yüzüne çıkarmaktadır. Mühim olan, ey okur; sizin bu gerçeklerle yüzleşmeye cesaretiniz var mıdır?

© Çehov A.

© Elips Kitap

Содержание

PERSONEL	6
İVAN MATVEİÇ	8
CADI	11
Конец ознакомительного фрагмента.	16

Anton Çehov Hikâyeler

Anton Çehov, 1860 yılında Taganrog şehrinde dünyaya geldi. Bu taşra ilçesinde ortaöğrenimi tamamlamasının ardından, 1879 yılında Moskova Tıp Fakültesine girdi. 1884 senesinden itibaren çeşitli hastanelerde görev yapmaya başladı. Aynı zamanda para kazanıp yoksul ailesine destek olabilmek için kısa yazı ve öyküler de kaleme alıyordu. *Bukalemun* başlıklı ilk öykü kitabı aynı yıllarda yayımlandı. 1887 senesinde yayımlanan *İvanov* isimli oyununda kullandığı dram tekniğiyle Rus tiyatrosunda yeni bir alan yarattı. 1888 *Bozkır* başlıklı uzun öyküsüyle ünlenen Çehov, öykünün Rus Edebiyatında yazınsal bir tür olarak kullanımının önünü açmış oldu. Dönemin salgın hastalıkları sırasında yaptığı tıbbi yardımları son derece etkili oldu, sayısız yoksula yardım etti. Hem çok iyi bir hekim hem de çok iyi bir kısa öykü ve oyun yazarı olarak tanınmaya başlanan Çehov, edebî kariyerinin yanında tıp doktorluğunu bırakmadı. “Tıp benim nikâhlı karım, edebiyat ise metresim.” Bu iki alana olan yaklaşımını bu sözleriyle ifade eder. Kısa sürede, öykü alanında tarihin en büyük yazarları arasında sayıldı. Oyunlarından dördü klasik eserlerden sayılmaktadır: *Vanya Dayı* (1898), *Martı* (1896) *Üç Kız Kardeş* (1901), *Vişne Bahçesi* (1904). Tiyatro alanında Çehov, erken modernizmin doğuşuna katkı sağlayanlar arasındadır. 1896 yılında *Martı* oyununun gösteriminden sonra, tiyatroyu bırakmıştır. Olağanüstü çıkışıyla Rus sokak yaşamının hiciv yazarı olarak tüm Batı edebiyat çevresinde de ünlendi. Sayısız kısa öykü kaleme aldı. (1885-1896 Baskıları) 1890 senesinde başladığı ve üç ay süren Sahalin gezisinde yazdığı mektuplar en iyileri arasında bulunur. 1904 yılında tüberkülozu ölümcül seviyeye ulaştı ve o yıl binlerce kişiyi yasa boğarak öldü. Ardında bıraktığı klasik sayılar oyunları ve öyküleriyle hâlen beğenilerek okunmaktadır.

Elif Arslan, 1995 yılında Ankara Üniversitesi Dil, Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Rus Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. İlk çalışma yıllarını TRT Dış Yayınlar’da Rusça tercüman olarak geçirdi. 2005-2007 yılları arasında İrlanda, Galway’da, 2007-2009 arası İtalya, Milano’da, 2009-2011 yılları arasında İstanbul’da, 2011-2014 yılları arasında da Azerbaycan Bakü’de çalıştı. 2014’te Bilgi Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesinde İnsan Kaynakları Yönetimi Yüksek Lisans programını tamamladı. Yüksek lisans bitirme projesi için birçok çeviri yaptığı sırada çeviri sektörüne adım attı. 2017 yılından beri çevirmen ve çeviri editörü olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

Çevirdiği kitaplardan bazıları:

İnsan Neyle Yaşar (Tolstoy), *Beyaz Zambaklar Ülkesi* (Petrov), *Future of Capitalism* (P. Collier), *A Teen’s Guide for Success* (B. Bernstein), *Secret of Power Negotiating* (R. Dawson)

PERSONEL

“Vergi Müfettişliği Ofisinde kâtiplik pozisyonu için boş kadro: Yılda 250 ruble maaş. En az lise mezunu veya ortaöğrenim üçüncü sınıfından mezun kişiler, gerekli belge ve öz geçmişlerini ekledikleri dilekçeyi, Kuzina Sokak’taki Podjilkina Köy Müfettişliği kalemine göndermeliler.”

Alnı sivilceli, soğuk yüzünden hiç geçmeyen nezleden kıpkırmızı ve devamlı akan burunlu, kahverengi pantolonlu genç Mişa Nabaldaşnikov, ilanı yirmi kez okuduktan sonra düşünceli biçimde etrafta dolandı ve annesine dönerek şöyle dedi:

“Ortaöğrenimin üçüncü değil, dördüncü sınıfını bitirdim ben. Üstelik el yazım en iyisidir. En azından bir yazarın ya da bakanın yazısı kadar güzel. Görüldüğü gibi maaş da mükemmel, ayda yirmi ruble! Bu yoksullukta beşi bile kabul ederdim, beşinci sınıfa gidebilirdim! Sen ne dersen de ama bu çok uygun bir iş, daha iyisi olamazdı. Zor olan tek şey anne, öz geçmiş yazmak.”

“Ne var ki bunda? Otur, yaz...”

“Öyle söylemesi kolay. Sen yaz da göreyim! Öz geçmiş yazmak beceri gerektirir, o olmadan nasıl yazabilirsin ki? Öyle ki beş kez hatta on kez denedim hayatımda, nafile. Ne kadar utanç verici! Ne de olsa bu öz geçmiş, öğretmene değil; diğer başvuru mektuplarıyla birlikte resmî bir ofise sunulacak! Düzgün bir kâğıda temiz biçimde yazılmış olması da yetmez, iyi bir üslupla da yazılması gerekir şüphesiz! Değil mi? Sen ne düşünüyorsun? Vergi Müfettişi İvan Andreiç’e dışarıdan bakıldığında öyle matah biri de değil... İl sekreteri nihayetinde ama altı yıl işsiz kaldı, hemen her dükkâna borcu var. Araştırırsan göreceksin, üstelik önemli de bir kişi. Yok anne, bu öyle değil! Baktın mı ilana ne yazmışlar? ‘Resmî bir dilekçeyle...’ Di-lek-çe! Dilekçeler sadece önemli zatlara sunulur! Birbirimize ya da Nil Kuzmick amcaya vermeyeceğiz ki bunu!”

“Doğru.” diye onayladı annem. “Peki, senin öz geçmişine ne diye ihtiyaçları var?”

“Bunu bilemem... Gerekli demek ki!”

Mişa, ilanı bir kez daha okudu, her köşesine göz attı ve hayallere daldı... Ömründe en az bir kere evsiz ve koltuksuz yaşayan veya tembellikten bunalan biri, böyle bir duyurunun yarattığı heyecanı mutlaka anlar. Ortaöğreniminden bu yana, amcası Nil Kuzmick’in eski pantolonuyla gezmiş olan Mişa’nın boğazından bedava olmayan tek bir lokma geçmemiş, yırtık botları ve eski püskü ceketi görünmesin diye sadece akşamları sokağa çıkmıştı. Şimdi ise bir iş bulma ihtimaline mutlu olmuştu. Ayda yirmi ruble çok paraydı, her ne kadar at alamayacak ve bir düğün yapamayacaksa da ilk ayında, hayal ettiği yeni pantolonu, botu ve ceketi alabilmesi adına fazlasıyla yeterliydi Mişa için. Ayrıca bir şapka, bir akordeon da alabilir, annesine beş-altı ruble de verebilirdi. Maaş küçük de olsa her zaman büyük bir parasızlıktan daha iyiydi. Ama Mişa, yirmi rubleyle, annesinin tembelliğine sinirlenip kükremesini; Neil Kuzmiç amcanın, derslerini bırakıp hödük yeğenini kırbaçlayacağına bağırıp çağırarak yemin ettiği zamanları görmeyeceğini düşünüp o mutlu anların keyfine kaptırmıştı kendini.

“Ne diye o ilana bu kadar bakıyorsun?” diyen annesinin sesiyle düşlerinden uyandı. “Otur da adam gibi bir dilekçe yaz...”

“Nasıl yazacağımı bilmiyorum anne.” diye içini çekti Mişa. “İnan beş defa yazmaya oturdum ama hiçbir şey yapamıyorum. Akıllıca bir şey yazayım diyorum, ne yazık ki aynı Kremençuk’taki teyzeme yazdığım mektuplar gibi oluyor.”

“O kadar ciddi bir şey değil. Müfettişliğe başvurmuyorsun ya. Benim dualarım ve Tanrı’nın iradesi, müfettişin kalbini de yumuşatacaktır. Ne olursa olsun işlerin düz gidecek... Hâlini yadırgamaz, sen yaşlarda, Tanrı biliyor, o çok mu bilgiliydi?”

“Belki bir daha deneyebilirim ama biliyorum ki bir şey çıkmayacak... Tamam, yazıyorum...”

Mişa masaya oturdu, önüne bir kâğıt koydu ve düşünmeye başladı. Uzunca bir süre bekledikten sonra, kalemmini havaya kaldırdı ve sonra kâğıdın üzerine indirerek yazmaya başladı: *Sayın Bayım! 1867 yılında Kiril Nikanorokiç Nabaldaşnikov ve Natalya İvanovna’nın çocukları olarak K. şehrinde*

doğdum. Babam, tüccar Podgoiskiy'in şeker fabrikasında kâtip olarak çalışır, yılda 600 ruble kazanırdı. Sonra işinden ayrıldı ve uzun bir süre işsiz kaldı. Sonra...

Babası sonra kendini içkiye verip sarhoşluktan ölmüştü ama bu, Mişa'nın dilekçesinde onlara bahsetmek istemediği bir aile sırrıydı. Yazdığı her şeyin üstünü karaladı ve biraz düşündükten sonra aynı şeyleri tekrar yazdı.

Sonra öldü, diye devam etti. Karısı yoksulluk içinde yasını tuttu ve tek oğlu olan ben Mikail'e tutkuyula sahip çıkıp sevdi. Dokuz yaşında hazırlık sınıfına gönderildim, paramı Podgoiskiy ödedi. Babam onlarla çalışmayı bırakınca, paramı ödemeyi bıraktı ve ben de okulu dördüncü sınıfta bırakmak zorunda kaldım. Derslerim ortalamaydı, sadece birinci ve üçüncü sınıfın ilk iki yılında tüm ders ve davranış notlarım A idi.

Mişa tüm sayfayı doldurdu. Aptalca bir samimiyetle, plansız, kronolojik bir sıra olmadan yazmıştı; kendini tekrar eden karmakarışık bir kafayı yansıtıyordu. Belirsiz, uzun ve çocukçaydı. Şöyle bitirdi: *Artık hiçbir gelir kaynağı olmayan annemin kısıtlı imkânlarıyla yaşıyorum. Bu sebeple sayın yetkilime tüm içtenliğimde yalvarıyorum ki bana bu pozisyonu verin efendim, böylece hasta anneme bakıp onu yaşatabilirim. Rahatsızlık verdiğim için özür dilerim. (İmza)*

Ertesi gün kendisiyle çok fazla çalıştıktan sonra, utancından perişan bir hâlde öz geçmişini temize çekti, diğer belgelerle birlikte adrese postaladı ve iki hafta sonra Mişa, beklemekten bitap bir hâlde Vergi Müfettişliği binasının önüne geldi ve "Müfettişin ofisinin yerini öğrenebilir miyim?" diye sordu, girişteki geniş ve sade döşenmiş odadaki kıvrık saçlı adama.

"Ne için sormuşunuz?" dedi kıvrık saçlı, terlik ve yazlık şapka giymiş, oradaki kanepede rahatça oturan adam.

"Şey... Ben iki hafta evvel bir iş başvurusu için dilekçe yollamıştım. Kâtiplik pozisyonu için. Sayın müfettişi görebilir miyim?"

"Bu kadarı yeter." diye mırıldandı kıvrık saçlı adam, bunalmış bir ifadeyle ve dişlerini sıkarak. "Günde yüz kişi bunu sormak için geliyor buraya! Yüz kişi!" dedi ve ayağa fırladı, sesini yükseltip kelimelerin üstüne basa basa: "Bir kâtibimin zaten olduğunu binlerce defa söyledim! Bir kâtibim var! Var! Var! Git, bunu herkese söyle: Benim bir kâtibim var!"

"Üzgünüm, affedersiniz efendim." diye mahcup biçimde mırıldandı Mişa. "Bilmiyordum efendim." diye ekledi ve saygıyla eğilerek kapıdan çıktı. Maaş, ah ne maaştı ama!

İVAN MATVEİÇ

Saat akşamın altısı. Tanınmış Rus bilginlerinden biri -ona sadece bilgin diyelim- ofisinde oturuyor, gergin biçimde tırnaklarını kemiriyor.

“Bu ne rezalet!” diyor, devamlı saatine bakarak. “Yapılan, başkalarının zamanına ve emeğine saygısızlığın en büyüğü. İngiltere’de böyle bir adamın yüzüne bakmazlar, aklıktan ölür! Dur, hele bir gelsin...”

Bilgin, sinirini ve telaşını birine anlatma ihtiyacından; karısının odasının kapısına yaklaştı, tıklattı ve öfkeli bir ses tonuyla: “Dinle Katya, eğer Pyotr Daniliç’i görürsen, ona ahlaklı insanların bunu yapmadığını söyle! Bu ne terbiyesizlik yahu! Bir kâtip öneriyor ama kimi tavsiye ettiğinden bihaber. Bu oğlan her gün, en temizinden iki üç saat gecikiyor. Kâtip böyle mi olur? Bu iki-üç saat benim için iki-üç yıldan daha değerli! Geldiğinde onu it gibi azarlayacağım, parasını da vermeden kapı dışarı edeceğim. Böylelerine iyilik falan yaramaz.”

“Sen her gün böyle söylersin ama o çocuk gelmeye devam eder.”

“Yok, bu defa kararımı verdim. Onun yüzünden kaybettiğim vakit yeter. Kusura bakma ama yemin ederim ona bir arabacı muamelesi yapacağım.”

Bu sırada kapı çalar. Bilgin, ciddi bir yüz ifadesi takınarak ve başını arkaya doğru alarak girişe doğru gider. Askılığın yanında on sekiz yaşlarında, yumurta biçimi suratlı, bıyıkları çıkmamış İvan Matveič durmaktadır: Paltosu eprimiştir, ayaklarında lastik galoş yoktur. Nefes nefese kocaman çizmelerini paspasa silmektedir. Silerken de çizmesinin beyaz çorabını gösteren deliğini hizmetçiden saklamaya çalışır. Bilgini görür görmez sadece çocuklara ve çok saf insanlara has o geniş ve aptal edayla gülümser. İri, terli ellerini uzatarak:

“Ah, merhaba efendim, boğazınız nasıl? Geçti mi?”

“İvan Matveič!” der bilgin, sinirden titreyen bir sesle ve geri çekilerek kollarını göğsünün üzerinde kenetler. “İvan Matveič!” Sonra kâtibe doğru atılır, onu omuzlarından yakalar ve hafifçe sarsmaya başlar. “Bana ne yaptığının farkında mısınız?!” der, çaresizce. “Korkunç ve aşağılık bir adamsınız, nedir sizden çektiğim! Bana yaptığınıza bakın, benimle alay mı ediyorsunuz siz! Eğleniyorsunuz, öyle değil mi?”

İvan Matveič’in yüzünden kaybolmayan gülümsemesine bakılırsa tamamen farklı bir karşılama beklediği açıktır. Bu nedenle, bilginin öfke soluduğunu görünce oval yüzünü daha da uzatır ve şaşkınlıkla ağzını açar:

“Nasıl yani? Nedir bu?” diye sorar.

“Hâlâ soruyor musun!” der bilgin ve ellerini kaldırır. “Zamanın benim için ne kadar kıymetli olduğunu bildiğiniz hâlde gecikiyorsunuz! İki saat geç kaldınız! Allah’tan da mı korkun yok sizin!”

İvan Matveič tereddütle atkısını çözerken:

“Şu anda evden gelmiyorum.” diye mırıldanır. “Bir doğum günü vardı da. Teyzemlerden geliyorum. Teyzem buradan altı verst¹ uzakta oturuyor. Doğrudan evden gelseydim, o zaman böyle olmazdı.”

“Düşünsenize İvan Matveič, hareketinizde bir akıl, mantık var mı? Burada acele yapılması gereken bir iş var, siz ise bir doğum gününde, teyzenizde takılıyorsunuz! Ah, bir de şu lanet atkınız, çözün şunu bir an önce! Dayanılır şey değil doğrusu!”

Bilgin yine kâtibe doğru atılır, atkısını çözmesine yardım eder.

“Tam bir kocakarı gibisiniz. Hadi gelin! Acele edin lütfen!”

İvan Matveič, kirli ve buruş buruş bir mendille burnunu silerek küçülmüş gri ceketini düzeltir ve holden geçerek salona girer. Burada uzun zamandır onun için bir yer vardır, kâğıtlar ve hatta tütünler sarılmıştır. Bilgin, ellerini sabırsızlıkla ovuşturarak:

¹ 1 verst:1.06 km

“Oturun, oturun.” der. “Ne dayanılmaz bir adamsınız. İşin ne kadar acil olduğunu bile bile bu kadar geç kalıyorsunuz. Neyse, yazın. Nerede kalmıştık?”

İvan Matveic gür, düzensiz kesilmiş sert saçlarını düzeltir ve kalemi alır. Bilgin, bir köşeden diğer köşeye yürür, kafasını toplar ve dikte etmeye başlar:

“Meselenin özü şudur ki... Virgül... Deyim yerindeyse, bazı temel biçimler... Yazdınız mı? ... Biçimler ancak kendilerini ifade edebilecekleri öz şartlarına tabidir... Virgül... Onlarda kendi ifadelerini bulan ve sadece orada somutlaştırılabilen... Satır başı... Tabii yeni satıra başlamadan nokta koyun... Konunun aslı şudur: Siyasi değil de daha çok sosyal bir karakter taşıyan... En bağımsız temsil eden... Temsil eder... O biçimler...”

“Artık ortaöğretimdekilerin formları farklı, gri renkte.” der İvan Matveic. “Benim okuduğum zamanlarda giydiğimiz üniformalar çok daha güzeldi.”

“Ah, yazınız lütfen!” der bilgin, kızarak. “Karakter... Yazdınız mı? İnsanlarının yaşayışını düzenlemekten değil de doğrudan devlet işlerinin yapısıyla ilgili reformlardan bahsederken... Virgül... Biçimlerin milliyetinin farklı oldukları söylenemez... Son üç kelimeyi tırnak içine alın... Hım... Şeyin... Siz ortaöğrenim üzerine ne söylemek istemiştiniz?”

“Farklı tarzda üniforma giydiğimizi söylemek istemiştin.”

“Peki, anladım ama ortaöğrenimi bitireli uzun zaman olmadı mı?”

“Dün size söylemiştim ya! Okula devam etmeyeli üç yıl oluyor. Ortaöğrenimin dördüncü sınıfından ayrıldım.”

“Peki neden bıraktınız okulu?” diye sorar bilgin, İvan Matveic’in yazdıklarına bakarak.

“İşte, ailevi nedenlerle.”

“Size tekrar söylüyorum İvan Matveic! Kelimeleri esnetme alışkanlığınıza ne zaman vazgeçeceksiniz? Bir satır kırk harften az olmamalıdır!”

“Bilerek yaptığımı mı düşünüyorsunuz?” diye sorar, İvan Matveic gücenerek. “Üstelik diğer satırlarda kırktan fazla harf var. Sayabilirsiniz. Bilerek yaptığımı düşünüyorsanız ücretimden kesebilirsiniz.”

“Aman, mesele bu değil ki! Ne kadar kabasınız, hemen paradan söz ediyorsunuz. Mühim olan İvan Matveic, dürüstlük! Asıl olan budur. Kendinizi vaktinde başlamak üzere eğitiniz.”

Hizmetçi, tepside iki bardak çay ile bisküvi dolu bir sepet getirir. İvan Matveic, çay bardağını görgüsüzce, iki eliyle kavrayıp içmeye başlar. Çay çok sıcaktır. Ağzını yakmamak için küçük yudumlarla içmeye çalışır. Bir bisküvi, bir tane daha, sonra üçüncüyü yer keyifle. Bilgine çekinerek bakıp dördüncüye uzanır. İştahla ağzını şapırdatır ve gürültüyle çayını içerken kaşları yukarı kalkar, bu obur ve açgözlü hâliyle bilgini hayli rahatsız eder.

“Çabuk bitirin. Zamanımız kıymetli.”

“Siz yazdırmaya devam edin. Ben aynı anda hem içer hem yazarım. Doğrusunu söylemem gerekirse oldukça açım.”

“Öyle tabii, onca yol yürüdünüz!”

“Evet. Üstelik hava o kadar kötüydü ki! Bizde bu zamanlarda baharın kokusu olur. Karlar erir, etrafta su birikintileri olur.”

“Siz, sanırım güneydensiniz?”

“Evet, Don bölgesindenim. Mart ayı oldu mu bizde bahar gelir.

Burası ayaz, herkeste hâlâ kürk var, orada çimler başlar çıkmaya.

Artık kayalıklarda örümcek yakalamak bile mümkün.”

“Örümcekler neden yakalansın ki?”

“Öylesine, muziplik olsun diye. Yakalamak eğlencelidir.” dedi İvan Matveic. “Bir ipe biraz reçine sürüp örümceğin yuvasına doğru sallandırabilirsiniz, reçineyle savaşa giren örümcek sinirlenir,

ayaklarıyla reçineye yapışıp kalır. Onlara neler yapardık! Bir kaba bihorkiler² koyar, sonra da örümcekleri içine atarız.”

“Bihorki nedir?”

“O da bir örümcek, daha çok tarantula türünden. Ama kavga sırasında bir tanesi, yüz tane örümceği öldürebilir.”

“Hım... Devam edelim, nerede kalmıştık?”

Bilgin; yirmi satır daha yazdırır, sonra oturur ve düşünmeye başlar.

İvan Matveiç, bilgin düşünürken boynunu uzatarak gömleğinin yakasını düzeltmeye uğraşır. Kravatı kaymış, düğmesi gevşemiştir ve ha bire yakası açılır durur.

“Hım, peki.” der bilgin. “Demek hâlâ kendinize bir iş bulamadınız İvan Matveiç?”

“Hayır. Nerede bulacaksınız? Aslında biliyor musunuz, gönüllü olarak orduya katılmaya karar verdim, babam ise bir eczaneye girmemi öneriyor.”

“Peki, üniversiteye girseniz daha iyi. Elbette zorlanırsınız, zordur ama çalışırsanız yaparsınız. Çalışın, bol bol okuyun. Çok okur musunuz?”

“Doğrusu az okuyorum.” diye yanıtlar İvan Matveiç, bir sigara yakarak.

“Turgeniev’i okudunuz mu?”

“Ha-hayır...”

“Gogol’u?”

“Gogol? Hımm! Gogol... Hayır, okumadım!”

“İvan Matveiç! A-a-a, çok ayıp etmişsiniz! Bu kadar iyi çocuksunuz, bunca yeteneğiniz var, şurada... Ve siz Gogol’u okumadınız! Lütfen okuyun. Ben size veririm, mutlaka okuyun, yoksa külahları değişiriz.”

Tekrar sessizlik olur. Bilgin bu sefer yumuşak kanepeye oturup kolçağına yaslanarak düşünmeye başlar. İvan Matveiç ise yakasıyla uğraşmayı bırakıp tüm dikkatini botlarına verir. İçlerindeki su birikintilerinin nasıl olduğunu fark etmemiştir. Üzülür.

“Bugün nedense iş yürümüyor.” diye mırıldanır bilgin. Siz, İvan Matveiç, kuş yakalamayı da sever misiniz?

“Sonbaharlarda. Burada tutmuyorum ama orada, memlekette her zaman tutardım.”

“Peki bakalım... Güzel. İş gitmese de yazmamız gerek.”

Bilgin kararlı biçimde ayağa kalkar, on satır yazdırdıktan sonra tekrar kanepeye geçer.

“Yok, yok, bugün olmuyor. Bu işi yarın sabaha bırakalım. Yarın sabah gelin, dokuza doğru. Geç kalırsanız artık, Tanrı sizi korusun.”

İvan Matveiç kalemını bırakır, masadan kalkar, gidip başka bir sandalyeye oturur. Beş dakika sessizlik içinde geçer, derken burada gereksiz bulunduğunu, gitmesi gerektiğini fark eder. Fakat bilginin çalışma odası o kadar konforlu, aydınlık ve sıcaktır ki... Bisküvilerin ve tatlı çayın tadı hâlâ damağındadır. Eve gitmeyi düşünmek yüreğini sızlatır. Evde yoksulluk ve açlığın yanında soğuk, huysuz ve devamlı kendisini azarlayan bir baba vardır. Burada her şey o kadar rahat ve sessizdir ki... Hatta örümcekleriyle bile ilgileniyorlardır.

Bilgin saatine bakar ve eline kitabını alır.

“Bana Gogol’u verecek misiniz?” diye sorar İvan Matveiç, ayağa kalkıp.

“Tabii, tabii. Ne diye acele ediyorsunuz dostum? Oturun, ne var ne yok başka, anlatın.”

İvan Matveiç oturur ve yüzüne bir gülümseme yerleşir. Her akşam bu gülümsemeyle oracıkta öyle oturur. Bilgini babası gibi görür onun sesinde ve bakışlarındaki sevecenliğine bakar. Geç kaldığında bilgin tarafından azarlanır ama öyle anları olur ki bilginin kendisine bağlandığını ve alıştığını hissederek. Bilgin onun örümcek hikâyelerini özlüyor gibi gelir İvan Matveiç’e ve hatta Don’da kuş yavrularını nasıl yakaladığını anlatmasını da...

² Bihorki (Rus.): İngilizcede “sun spiders” olarak geçer. Sıcak kayalarda yaşayan altı ayaklı, zehirli bir örümcek türü.

CADI

Saat gece yarısına gelmişti. Diyakoz³ Saveli Gıkin, kilisenin bekçi odasındaki büyük yataкта yatıyordu ancak her zaman tavuklarla birlikte rahatça uyuyabildiği hâlde bu sefer uyuyamıyordu. Renkli kumaş artıklarından dikilmiş, kirden sararmış kısa yorganının bir ucundan uzun, yıkanmamış saçları, diğer ucundan da nasırlı kocaman ayakları çıkmıştı. Kulak kabarttı... Dışarıdaki çit kapısının, paramparça olan kapısının sesine verdi dikkatini; avlunun kenarındaki odasının tek penceresi vardı. Ve dışarısı savaş alanına dönmüştü. Çimlik alanda kimin kimi kökünden koparmak istediği bilinmez bir dünyada, yulaf lapasının ölümü için doğada demlenmek uğruna verdiği bu mücadeleyi anlamak zordu ancak acımasız ve uğursuz bir fırtına ulumasına bakılırsa birileri hayli sıkıntılıydı. Ormandaki böyle muzaffer bir güç, kilisenin çatısına şiddetle vuruyor, çimlerde birilerini kovalıyor, pençelerin camlarını yumrukluyor, her şeyi yırtıp atıyor, etrafta yenilen ne var ne yoksa uluyup ağlıyordu... Acıklı ağlayışlar, pencerenin dışından, çatının üzerinden, derken ocağın içinden duyuluyordu. Bu ağlayışlar bir yardım çağrısı gibi değildi, daha çok bir keder, yapılacak bir şey kalmadığını, kurtuluş umudunun olmadığını duyuruyordu. Kar yığınları ince bir buz tabakasıyla kaplanmıştı; üzerlerinde ve ağaçlarda gözyaşı damlaları titriyordu, yolları ve patikaları kapkaranlık bir çamur ve erimiş karların getirdiği çalı çırpılar kaplamıştı. Tek kelimeyle söylemek gerekirse; yer kürede bir çözülme olmuştu fakat gecenin karanlığında kalan gökyüzü buna şahit olamamıştı ama tüm gücüyle, çözülen bu toprakların üzerine yeni kar taneleri gönderiyordu... Rüzgâr bu kar tanelerinin yere düşmesine izin vermiyor ve karanlıkta isteği yere savuruyordu.

Gıkin, bu müziği dinledi ve kaşlarını çatı. Mesele şuydu; pencerenin dışındaki bütün bu yaygaranın nereye varacağını ve kimin ellerinde olduğunu biliyordu ya da en azından tahmin ediyordu.

“Biliyorum!” diye mırıldandı, yorganın altındaki işaret parmağını tehdit eder gibi sallayarak. “Her şeyi biliyorum!”

Diyakozun karısı Raisa Nilovna, pencerenin önündeki bir taburede oturuyordu. Başka bir taburenin üzerinde duran tenekeden gaz lambası, kendi gücüne inanmayan bir ürkeklikle onun geniş omuzlarına, gözdesinin güzel ve iştah açıcı kabarıklıklarına değerek yere doğru kalın bir örgüyle, titrek bir ışıkla dökülüyordu. Kadın, kaba ketenden çuvallar dikiyordu. Elleri hızlı hareket ediyordu ama gözlerinin ifadesine, parlak dudaklarına, beyaz boynuna ve bu monoton, mekanik işe kendini kaptırmış bedenine bakılırsa uyukluyor gibiydi. Ara sıra yorgun boynunu dinlendirmek için başını yukarıya kaldırıyor, pencerenin ardındaki şiddetli kar fırtınasına bakıyor ve tekrar işinin üzerine eğiliyordu. Kalkık burnu ve yanaklarındaki çukurlarıyla güzel yüzü hiçbir şey ifade etmiyordu. Ne arzu ne neşe ne de bir hüznü vardı. Güzel bir çeşmenin suyu akıyorsa bir anlam ifade etmez.

Derken bir çuvalın dikim işini bitirip kenara fırlattı ve tatlı tatlı gerinerek donuk ve hareketsiz bakışlarını pencereye dikti. Camdan gözyaşları süzülüyordu, ömürleri kısa kar tanecikleriyle etraf bembeyazdı. Camın üzerine kar tanecikleri, diyakozun karısına bir kısa bakış atıp düşüyordu.

“Yatağa git hadi!” diye homurdandı diyakoz.

Karısı sessiz kaldı. Fakat aniden kirpikleri kıpırdadı, dikkat bir anda gözlerinde parladı. Yorganın altından onun yüzündeki ifadeleri izleyen Saveli, başını dışa çıkararak sordu:

“Ne oldu?”

“Yok bir şey. Sanki bir araba kiliseye doğru geliyor gibi geldi de.”

Diyakoz elleri ve ayaklarıyla üzerindeki yorganı hızla attı ve yatağın kenarına oturup karısına doğru donuk bir ifadeyle baktı. Lambanın ürkek ışığı adamın kıllı ve şişmiş yüzünü aydınlattı, oradan yavaşça kabarmış kalın saçlarının örttüğü kafasının üzerinden kaydı.

“Duyabiliyor musun?” diye sordu karısı.

³ Kiliselerde papaza yardım eden kişi. Hristiyan kiliselerinde kutsal eşya muhafızına verilen isim, Deacon. (ç.n.)

Kar fırtınasının monoton uluması arasında güçlükle işitebilen kulaklarına, sivrisineğin rahatsız edilmekten dolayı huysuz vızıltısı gibi hafifçe gelen, incecik bir çınlama duydu Saveli. Dizlerini yataktan yere indirip topuklarının üzerine oturdu:

“Posta arabası.” dedi.

Kiliseden üç verst ötede posta yolu geçmekteydi. Rüzgâr, o geniş yoldan kiliseye doğru estiğinde bekçi kulübesinden çingirak sesleri duyuluyordu.

“Tanrı’m, bu havada at arabası sürülür mü?” diye iç çekti kadın.

“Bu bir devlet meselesi. İstesen de istemesen de çıkacaksın...”

Bir inilti havada donup kaldı.

“Uzaklaştılar!” dedi Saveli, yatağına uzanarak.

Tam yorganı kafasına çekmişti ki bir çanın belirgin sesini işitti. Diyakoz endişeyle karısına baktı, yataktan fırladı ve bir o yana bir bu yana sendeleyerek sobaya doğru yürüdü. Çan sesi bir kez daha geldi ve sanki koparılmış gibi bir anda kesildi.

“Duyulmuyor.” dedi Saveli, karısına dikerek gözlerini.

Ancak tam o sırada rüzgâr pencereye çarptı; ince, çınlayan bir inilti getirdi. Saveli, korkudan sararmış dudaklarıyla iç çekip çıplak ayaklarını yere vura vura yürüdü. Karısına dönerek:

“Postacı dönüp duruyor!” diye hırıldadı ve öfkeyle gözlerini kıstı. “Duyuyor musun? Dönüp duruyor. Bi-biliyorum ben! Anlamadığımı mı sanıyorsun?” diye mırıldandı Saveli. “Her şeyi biliyorum!”

Kadın, gözlerini pencereden ayırmadan:

“Neyi biliyormuşsun?” diye sordu.

“Bunların hepsinin senin işin olduğunu biliyorum, lanetli şey! Tüm bunları sen yaptın! Kahrolası! Kar fırtınası çıkarttın, posta arabacısının başını döndürdün. Hepsi senin eserin! Senin!”

Kadın, sakın bir sesle:

“Sen aklını kaçırmış aptalın tekisin.” dedi.

“Yok, ben bunu uzun zamandır fark ediyordum! Evliliğimizin daha ilk gününde fark ettim, nasıl bir kancık evladı olduğunu!”

Kadın istavroz çıkararak omuzlarını silkti.

“Lanet olsun sana! Hâlâ istavroz çıkararak kendini kandırıyorsun! Cadısın sen, cadı!” diye donuk ve ağılamaklı bir sesle devam ederken aceleyle burnunu gömleğinin kenarına sildi.

“Benim karım olarak ruhani bir rütben olsa da seninle ilgili gerçek hislerimi haykıracağım: Ne öyle? Kiliseye gir, ‘Tanrı’m! Merhamet et!’ diye yalvar. Geçen sene Daniel Peygamber ve üç gencin olduğu yerde de böyle kar fırtınası çıkmıştı, ustaları bize ısınmaya gelmişti. Hatırladın mı? Sonra başka bir zaman, Aziz Aleksiy Günü ırmaktaki buzlar çatlamıştı, polis memuruyla burun buruna gelmiştik. O gece seninle uzunca sohbet etmişti, ertesi gün adamın yanakları içe göçmüş, gözlerinin altında halkalar vardı. Ya? Spasovka’da da iki kez fırtına çıkmıştı, yine geceyi kilisede geçirmek için iki avcı gelmişti. Hepsini gördüm, o kahrolasıyla! Utancından kıpkırmızı olmuştun. Evet? Var mı savunulacak bir şeyin?”

“Hiçbir şey görmedin.”

“Ha, öyle mi! Bu kış, Noel arifesi, Girit’te gece gündüz devam eden şiddetli kar fırtınasında on şehit verilmişti. Sonra soyluların kâtibi yolunu kaybetmiş, gelmişti kiliseye, hatırladın mı? Ne iltifatlar, aman ne iltifatlar! Hem de kâtip bozuntusuna! Sümüklü herif yüzünden kilisenin kutsallığını kirlettiniz, pis herifle! Çarpık boyunlu, sümüklü, yamuk, çıban suratlı herif, tıpsız! Güzeldi ama sana değil mi? Çüş! İblis seni!”

Adam derin bir iç geçirdi, dudaklarını sildi ve dışarıdaki seslere yöneldi. Çan sesi yoktu ama rüzgâr kulübenin çatısından bir şeyler düşürdü, sonra pencerenin dışında yine uğuldu.

“İşte, şimdi de!” diye devam etti Saveli. “Bu posta arabasının etrafta dönüp durmasına şaşmamalı! Eğer seni aramıyorsa yüzüme tükür! Şeytan işini biliyor. Ooo... İyi yardımcı! Dönüp

dolaştırıp o arabayı buraya getirir. Bi-li-yo-rum! Gö-rü-yo-rum! Benden saklayamazsın, iblisin dölü, pislik! Senin masken düşer düşmez tüm düşüncelerini anlamıştım.”

“Aptal herif!” diye sırttı kadın. “Aptal, çalışmayan aklına göre ben mi yapıyorum bu kötü havayı?”

“Sırt sen daha! Sen veya değil, ben artık biliyorum ki senin damarlarındaki kötü kan oynamaya başlayınca havalar berbatlaşıyor, görmüyor musun? Sonra salağın biri bizim evin yolunu tutuyor. Hep böyle olduğuna göre nedeni sensin!”

Adam kendini daha fazla ikna etmek için bir parmağını alnına koydu, sol gözünü kapattı ve şarkı söyleyen bir sesle şöyle söyledi:

“Ah deli! Lanetlenmiş kadın! Eğer cadı değil de normal bir insan olsaydın, o ustanın, avcının ve kâtibin, insan kılığına girmiş şeytanlar olduklarını aklın alırdı! Değil mi? İdrak ederdin!”

“Sen iyice aklını yitirmişsin, Saveliy!” diye içini çekti Raisa, acıyan gözlerle kocasına bakarak. “Babam hayattayken ve burada yaşarken civar köylerden, Ermeni çiftliklerinden, taşradan bir sürü insan gelirdi evimize, hastalıklarına çare bulmak için. Her gün çok sayıda insan geldi buraya dua etmeye, hiçbiri onlara şeytan demedi. Şimdi, soğuk ve kötü havalarda kimin yolu ısınmak için buraya düşse aptalca kuşkular giriyor senin kafana. Vay senin aklına!”

Saveliy bir an sustu. Çıplak ayaklarını iki yana açtı, başını önüne eğdi ve düşüncelere daldı. Aslında kuşkularından tam emin değildi. Bir an kayıtsız kaldı, akli tamamen karıştı, biraz daha düşünerek başını salladı ve şöyle dedi:

“Hepsi gençti onların, yaşlı ya da çelimsiz tipler değillerdi. Neden sence? Niyetleri ısınmak falan değildi, eğlenmekti! Bu dünyada kadınlar kadar kurnaz yaratık yoktur! Kuş beyinlidir hepsi ama iş kandırmaya gelince... Ah, hep iblisin hileleri! Kutsal Meryem kurtarsın sizi! Posta arabası geliyor bak! Ah-ah! Fırtına başladığı an, her şeyi hissettim ben! Örümcek kafalı seni!”

“Neden bana sadık kaldın o zaman, bu kadar lanetliysen? Ha?” Kadının sabrı taşmıştı. “Reçine gibi yapıştın bana.”

“Yapıştım ha, bu gece Tanrı korusun bir şey olursa... Dinle! Eğer bir şey olursa yarın şafakta Dyakovo’ya, Peder Nikodim’e gidip her şeyi anlatırım. Peder’e şunu diyeceğim: ‘Peder Niko-dim, beni bağışlayın ama karım bir cadı.’ O da ‘Nasıl?’ diye soracak. ‘Hım... Bilmek ister misiniz nasıl? Bağışlayın, böyle böyle...’ diyerek her şeyi anlatacağım ve ne acı olacak sana, uğursuz ihtiyar! Bil ki korkunç olacak ama bu âlemde cezalandırılacaksın! Senin gibi kadınlardan dua kitaplarında bahsedilmesi boşuna değil!”

Aniden pencereden o kadar yüksek sesler ve olağan dışı bir şekilde gürültüler geldi ki Saveliy’in yüzü korkudan sapsarı oldu ve oturdu. Karısı da yerinden fırladı ve bembeyaz oldu.

“Tanrı aşkına, açın kapıyı, ısınayım!” diye titreyen, kalın bir ses geldi derinden. “Orada kimse var mı? Lütfen merhamet edin! Yolumuzu kaybettik!”

“Kimsiniz?” diye sordu kadın, pencereye bakmaya korkarak.

“Posta arabacıları!” dedi, ikinci bir ses.

“Şeytanın işi şaşmadı!” dedi Saveliy, elini sallayarak. “İşte tam orada! Ben doğru söyledim... Hey, bana bak!”

Diyakoz yatağın önünde iki kez zıpladı ve kendini kuş tüyü yatağa attı, öfkeyle burnunu çekerek yüzünü duvara çevirdi. Çok geçmeden sırtında bir soğukluk hissetti. Kapı gıcırdayarak açıldı ve eşikte tepeden turnağa karla kaplı, uzun boylu biri belirdi. Hemen arkasında üstü başı beyaz başka biri parladı.

“Çuvalları da getireyim mi?” diye sordu ikincisi, boğuk bir sesle.

“Onları orada bırakmayalım!” diyen birincisi, kapüşonunu çözmeye başladı, çözmeden başından yırtarak çıkardı, sobaya doğru fırlattı ve selam vermeden kapıdan içeri girdi.

Eprimiş bir üniforma ceketi giymiş, kirli kırmızı çizmeleriyle genç, sarışın bir postacıydı bu. Yürüyerek biraz ısındıktan sonra gelip masaya oturdu, kirli ayaklarını çuvallara uzattı ve başını yumruğuna dayadı. Kırmızı lekelerle dolu solgun yüzü, az önce yaşadığı acı ve korkunun izlerini

hâlâ taşıyordu. Yakın zaman önce yaşadıkları sıkıntının, kötülükle karışmış ahlaki acının taze izlerini taşıyan yüzünde yuvarlak bir sakal vardı, kaşlarındaki ve bıyıklarındaki karlar eriyordu, yakışıklı bir adamdı.

“Köpeklerle göre bir hayat!” diye homurdandı postacı, hâlâ sıcak bir odada olduğuna inanamıyormuşçasına duvara bakarak. “Yolda geberip gidecektik! Sizin yanan ateşiniz olmasaydı ne olurdu bilmem. Köpek gibi yaşıyoruz, sonumuz ne olur bilmeden!”

“Biz nereye geldik?” diye sordu sonra, diyakozun karısına bakarak.

“General Kalinovski’nin mülküdür. Buralara Gulyaevski Tepesi derler.” diye kızarıp sıkılarak yanıt verdi kadın.

“Duyuyor musun Stephan? Gulyaevski Tepesi’ne gelmişiz.” dedi, sırtında büyük deri çuvala kapıdan girmeye çalışan posta sürücüsüne.

“Evet, çok uzaktayız!”

Kısık ve sıkıntılı bir sesle bunu söyleyen arabacı, bir iç çekerek dışarı çıktı ve biraz sonra daha büyük bir çuval daha getirdi. Sonra tekrar dışarı çıktı ve bu sefer kemerli, uzun, yassı bir kılıfın içinde; Judith Holofernes’in⁴ başının, yatağında kesilirken tasvir edildiği, meşhur kılıca benzer bir kılıçla geri döndü. Çuvaları duvar boyunca yığıldıktan sonra dışarı çıktı ve bir pipo yaktı.

“Yol yorgunusunuz, çay içmek ister misiniz?” diye sordu diyakozun karısı.

“Neredeee... Çay içebilmek! Biraz ısınıp gitmemiz gerekiyor, yoksa posta trenine geç kalırız. On dakika daha oturup sonra yola koyuluruz. Bize tek bir iyilik yaparsanız seviniriz, bize yolu tarif eder misiniz lütfen?”

“Tanrı’nın cezası, hava da çok kötü!” diye içini çekti kadın.

“Doğru, öyle. Kimlerdensiniz siz?”

“Biz mi? Buradanız. Kilisede kalıyoruz. Ruhani rütbedeniz. Kocam, orada yatan! Saveliy, kalk da gelenlere ‘merhaba’ de. Eskiden burada papazın tarikatları vardı ama bir buçuk yıl önce kaldırıldı. Tabii çiftlik beyleri burada yaşarken buralarda daha fazla insan vardı, uşaklar vardı. Bir kilise lazımdı, şimdi efendiler yok. En yakın köy Markovka olsa o bile beş mil uzakta! Artık düşünün din adamları nasıl yaşamalı! Saveliy’in zangoçluk⁵ görevi de bitti, diyakoz olarak bekçilik yapıyor.”

Postacı, Saveliy’in generalin karısına gidip kendi adına bir tavsiye mektubu alabileceği, ilçe başpapazına iletilmesine aracı olabileceği ve kendisine yeni bir görev verilebileceği fikrine vardı. Ama bu tembel zangoç gitmezdi generale.

“Neticede biz de din insanı sayılırız.” diye iç çekti zangocun karısı.

“Peki nasıl yaşıyorsunuz?” diye sordu postacı.

“Kilisenin bağı bahçesi var. Onlardan pek bir şey kazanmıyoruz.” diye iç çekti kadın ve devam etti: “Diyadin’in pederi Niko-dim kıskançtır, buradaki hizmeti kimseye bırakmaz, yazları da kışları da Nikola’ya⁶ güya, her şeyi kendine yontuyor. Söylenecek kimse de yok!”

“Yalan söylüyorsun!” dedi Saveliy, hırıltıyla. “Peder Nikodim aziz bir insandır, kutsal bir ruhtur, kilisenin ışığıdır ve eğer bir şeyler alıyorsa işi tüzüğüne uygun olarak yapar!”

“Seninki ne kadar öfkeli!” diyerek güldü postacı. “Ne zamandır evlisin?”

“Geçtiğimiz pazar günü dört yıl oldu. Daha önceleri burada babam zangoçluk yapıyordu. Ölümünden sonra kilise konseyi onun yerine evlenmemiş birini araştırdı benim için, ben de onunla evlendim.”

“Ooo, yani bir krakerle iki sineği öldürdün!” dedi postacı, sırtı dönük olan Saveliy’e doğru. “Hem iş hem eş buldun.”

⁴ Caravaggio tarafından 1597 yılında yapılmış ve Holofernes’in başını yavaş yavaş ve bilinçli biçimde kesen Judith’in tiranların öldürülmesinde alegori olarak kullanılan tablo. (ç.n.)

⁵ Sacristan (İng.): Zangoç, kilise kayyumu, katedral küratörü, kilisenin çanlarını çalan. (ç.n.)

⁶ Nikola Winter: Nikola Kış, Rusya’da her yılın 19 Aralık günü St. Nikolas (Nikola) Günü olarak kutlanır. Kiliseye bağışlar gelir. Bundan bahsedilmektedir. (ç.n.)

Ayağını sabırsızca oynatan Saveliy, duvara doğru daha da yaklaştı. Postacı masadan kalktı, gerindi ve posta çuvalının üzerine oturdu. Bir süre düşündükten sonra üzerinde oturduğu paketi elleriyle ezerek yokladı, kılıcın yerini değiştirdi ve bacaklarını uzatarak uzandı.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «Литрес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на Литрес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.